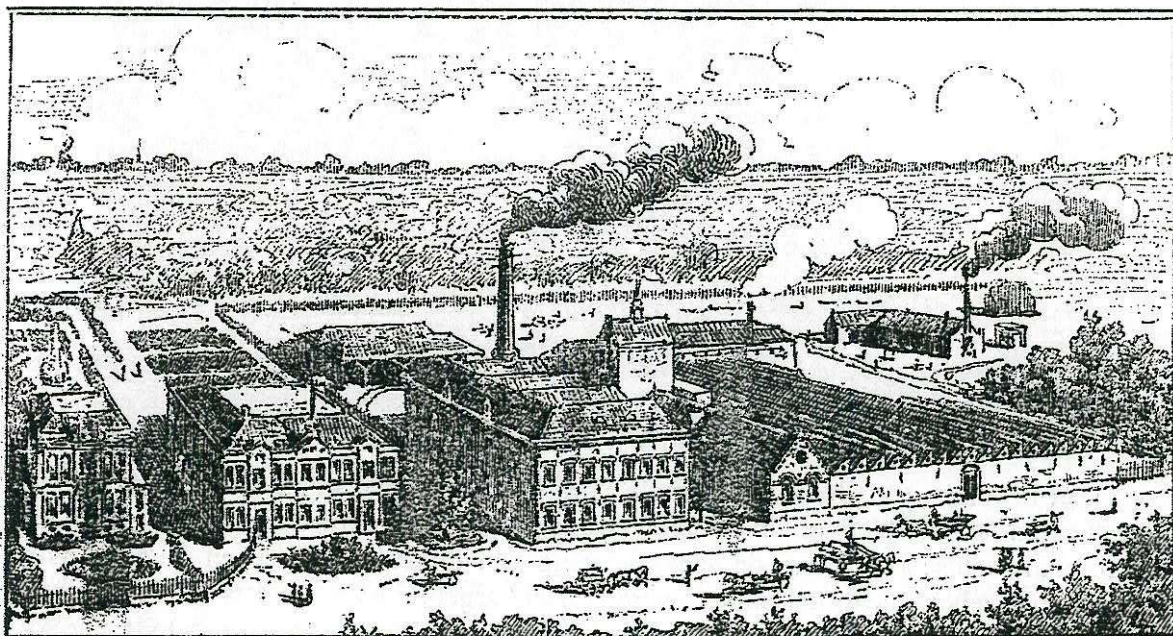

IKKE HEET GREADSKE..!

“Op nen mooien snipperdag..”

Oawerdag wearken Kroeze oet et noaburige Zeanderen bij wat zo groots ooit heetten: “De Koninklijke Stoomspinnerijen & Weverijen (later: Erven) J. Spanjaard” te Borne. Dat weerk in ’t febriek doeren van ’s moargens 6 tot ’s oawends 6 uur. In dee eerste joaren, dat de industrie meer en meer de plaatse innam van landbouw en veeteelt, warren völ families met kiender toch ok nog ’n luk afhaanklijk van wat ’t laand oprachen.

De Koninklijke Stoomspinnerij & Weverij J. Spanjaard te Borne.

In ’t vuurjaar, de zommerdag en in ’n hearfst, ha-j d’r roemshoets de tied vuur. Mear dee nijmoodse ontwikkeling har al meer volk neudig um dee meschienen an ’t weerk te hoolden. Meestentieds warren dat “laandarbeiders” van hoes-oet; mear van noe of an zollen hele geslachten “textielarbeider” heten. Dat har wal één groot vuurdeel: ’t inkommen was nich langer meer zo ofhaanklijk van ’t weer en as zodeunig was dat vuur de meeste leu meer zekerheid. ’n Groot gezin en doarnöagens jongs dee ok al metwearken in ’t febriek van Spanjaard, Stork of Dikkers, dat gaf völ meer hoolvaste noar beaje kaanten. De verdeensten warren hoger, dat was van belang vuur ’t gezin. Mear umsgelieks ok vuur de fabrikanten: dan was ’t völ meer zeker, dat ok de aandere opgreuende jongs met de Vaa met noar ’t weerk gungen. Zo is ne grote familie ’t streeven wödden. Dat dee zo helemoal vaneagens kwammen, dat gleuwe wiej rechtovoort nich meer zo vanzölfsprekkend: grote oentwikkelingen smiet earen schaa wiet vuuroet en umdat ok wal zeg wödt: “De zun en ’n schaa, dee heurt bij mekaar” bint d’r aait wal leu dee good könt inschatten watvukke (sosjale) “feguren” noe juist dissen voarm van schaa veroorzaakten.

Al wat zichzölf vuurnaam veult, nusselt gearn in ’n schaa van hoge beume. Ok völ moatschappelijke instituties deuden dat, um eur eagen bestoansrecht hierduur veilig te stellen. De koomst van metaal- en textielfebrieken hef in ’t Twente van doodertied völ veraanderd. D’r kwam ’n eand an ’t wonnen in “huuze” van plaggen, balken en plaanken, ofedekt met

stro. Dee wödden in 't tiedvak van ca. 1888-1911 ofebrokken. Mear toch ok vaak umdat d'r groend vriej mos kommen vuur 'n industrie.

Plaggenhutten kregen allengs 'n voarm van 't zgn. "lös hoes" as behuuzing vuur 't gezin (1^e helft 19^e eeuw). Plaggen deuden ok vaak deans as stalstreusel en konnen dan later, mengd met mest, broekt wödden vuur bemesten van 't laand of as braandstof. An 't eane van 'n 19 den en an 't begin van de 20^e eeuw, har ok 't lös hoes zukke verbeteringen oendergoan, dat zölf's 'n heard oet 't vuurhoes gung. 't Veur wödden noar 't midden van 't hoes verzat. De geawels an de ziedkaanten wödden hoger ebouwd en de boerderiejen, woar 't economisch vuurdeel vuurop stun, konnen beschikken oawer wearktuuge en gereedschappen. De bezitters van dee boerderiejen konnen vee en peerde anschaffen, dus hadden meer groend neudig.

Zo kwammen d'r zgn. "laandgoederen", duurgoans in 't bezit van rieke "edelen" of de rieke "industriëlen". Meestentieds umgeewen duur nen wal en vol met de zgn. "inundatiesloten" um dee grote stukken laand te loaten oenderlopen met bekkenwater en zo 't grote verlet an mest vot te wearken.

In dee tied besleut Kroeze, den nog wal ne kleane boerderiej har met wat groend um tuffel en greunte te verbouwen vuur zien gezin, um bieje 't febriek van Spanjaard te goan wearken. De wearkdaage wazzen laank in 't febriek, dus vuur 't laand har ie gauw tied tekort, as d'r nog gin joonkvolk was um met te wearken. 't Idee um nog ees wat extra tied vuur 't laand te hebben was tot noe too bieje de Kroeze mear aait ne gedachte bleewen. Toch kwam 't moment, dat hee echt in tiednood kwam. Met ziene vrouw besprök hee 'n verneamstig plänneke. "Zint d'r kiender geboren, dan mag de vaa 'n dag of wat bieje 't hoes bliewen". "D'r is al wal 'n junkske, mear noar de tied gerekkend har d'r best al wier eene verwocht können wean". "Eerdaags zeaj ik tegen 'n touwbaas dat d'r "wat jongs" keumt, dan kaan-k mooi de tied nemmen um 't laand te bewearken!". 't Is nen mooie, waarmen vuurjoarsdag en de Kroeze zeg tegen de vrouw: "Een oens doad is meer weard as 'n scheppel zoad, ik goa an 'n touwbaas zeggen dat d'r noar verwochting vannach of moargenvrooge, nen kleanen wördt geboren". 'n Touwbaas stemmen d'r in too, dat Kroeze moargen en oawermoargen bieje ziene vrouw bleef um, as 't neudig is, te helpen en... beloauwet ok dat hee de bosschap an Meneer Johan (Spanjaard) zal loaten deurgeewen. Dat hooft in dat ok de Dames Spanjaard verwittigd zölt wödden...

Afijn, good op deun ging de Kroeze 's oawens noar hoes hen en begient, noa 't etten, umsgeliek op 't laand. Op den groendslag vriej kriegen kan joa meestentieds mear eenmoal in 't joar, dus mos hee ziene tied good broeken. En dat deu hee ok. 's Aanderdaags was hee al biejtieds boeten gangs um 't laand um te maken. 's Middaags har hee de potearpel d'r al vuur meer dan de helfte in, doo hee in de wieden peerdegetrappel heurden. Bieje noader bekieken schrök hee, asof hee inees nen dreetitter vuur zich zag opduuken. 't Kwam vanoet Boorn

oawer de stroat met kienderköpkes in de richting van Zeanderen. Ne peerdeknecht vuurop 'n bok van 't sjeeske... Dat kon nich aans, "dat zölt de Dames Spanjaard wal weazen", dach Kroeze hardop. Hee zetten 't op 'n lopen, liekoet-liekan op 't hoes an, woar Hanna, ziene vrouw, met de koffiemöl

"Dat zölt de Dames Spanjaard wal wèz 'n..."

gangs was um koffie te kokken. De koffiesmorre stun al kloar, mear noe mos Hanna "fluks in 't kienderberre, want doar komt de Dames Spanjaard an... Dee komt hierhen op kienderveziete!

Hanna fluks in 't kienderberre!

"En 'n kleane dan?" wol Hanna weten. "Doar zal ik wal vuur zoargen" zeaj Kroeze. En dat deu hee ok. Kroeze veulen zich anesprökken, aans as stun hee noe vuur de taak um 'n kleanen in berre te leggen. De kleane jong lag meestentieds met mooder vuuran in de berrestiej. Doo hee in de smiezen har dat de Vaa em in 't berre wol leggen, gaf he geels gin spiktakel en deu al gauw zien duumpke in 'n moend. De kleane jong was 'n heel verneamstig kiend. Hee kon zölfs al 'n luk weurkes zeggen. Mear of dat de Kroezefamilie noe wal zo goed oetkwam, mos zich nog bewiezen. De Dames Spanjaard wazzen al oet 't sjeeske gestapt en keuieren op 't hoes van de Kroeze an. Doo zee doar ankloppen bij de duure, stun de Kroeze al te wochen. Hee har wal nich zien kistentuug an edoan, mear dat hee zo van 't laand kwam ko-j toch ok nich zeen.

Hee har zich netjes 't gezichte en de haande wasket, de heure kamt, ne pette opezet, den hee bij verwelkommen van de Dames Spanjaard ok netjes ofzette. "Oh, doar he-j waarachtig al de Dames Spanjaard... op kroamveziete, zol 'k zo deanken". "Komt U mear binnen", zear Kroeze op zien beste hooghollaans. Noa een betjen hen en wier proaten oawer "de goede afloop van de geboorte", zearen de Dames, dat ze "toch ook wel graag even naar Moeder en de kleine jongen wilden kijken". "Netuurlijk", zear de Kroeze, "dat kan". "Ze liegt tehoop in de berrestiej, da's 's middaagns nog-al-glad". Hee en de Dames gungen noar Moeder. Zee wollen "zich ook laten informeren over het verloop van de geboorte en vragen of Moeder nog iets te wensen had". Of 't noe was dat Moeder zich echt helemaal op eur gemak veulen, of dat 't meer de zenuwen warren dee dat deuden, dat wödt neargens verteald, mear Hanna proaten d'r in en d'r oet oawer de geboorte en oawer 'n kleanen. Het meeste dat de Dames zo heel niejsgierig emaaft har, was dat 'n kleanen zo'n nea verneamstig jungske wean zol. Doo zee vlakbij 'n kleane stunnen zear d'r eene: "Hoe heet de baby?". Doo krabbelde "de baby" zich vanoender 't laken hen en zeer: "Ikke heet Greadske!".

J.W.M. Meijer.

't Geluk dreait rapper as nen weerhanen